

RĂZBOIUL CIVIL DIN BOSNIA-HERȚEGOVINA. MANAGEMENTUL POST-CONFLICT ȘI DRUMUL SPRE INTEGRAREA EUROPEANĂ

IONELA-SORINA APETREI¹

BOSNIA AND HERZEGOVINA CIVIL WAR. POST-CONFLICT MANAGEMENT AND THE WAY TOWARD EUROPEAN INTEGRATION

ABSTRACT

The involvement of international actors in the civil war in Bosnia and Herzegovina led to its partial resolution by signing the Dayton Peace Accord, which marked a process of total reform and reconstruction of the newly created state. Also, during this period, we are witnessing progress from the former belligerents in terms of institutional dialogue and alignment towards democratic decision-making policy. Of course, these post-conflict developments have been achieved with the support of Euro-Atlantic organizations, which have been involved using soft and military missions deployed in the region. Last but not least, in the last decade, Bosnia and Herzegovina has experienced a significant evolution, moving from the status of a country that whenever could be retriggered an armed conflict to a country that nowadays has some aspirations for European integration.

Keywords: conflict, civil war, post-conflict management, involved actors, mediation.

Introducere

Războiul civil din Bosnia-Herțegovina a fost unul dintre cele mai tumultuoase conflicte desfășurate la finalul secolului al XX-lea, perioadă în care nimeni nu s-ar fi așteptat să se mai confrunte cu un război, având în vedere experiențele trecute. Acest război s-a declanșat pe fondul nemulțumirilor grupurilor etnice față de regimul impus de Miloșevici, precum și a dorinței Republicilor, unite sub conducerea lui Iosip Broz Tito, de a-și obține independența.

Scopul acestui studiu este de a analiza războiul din Bosnia-Herțegovina din perspectiva managementului conflictului, cât și de a determina rolul și implicația actorilor pentru soluționarea pe cale pașnică a conflic-

¹ Masterand Facultatea de Istorie și Filosofie – Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca; e-mail: sorina_apetrei@yahoo.com.

tului. Astfel, prima parte surprinde principalele etape ale războiului, de unde se observă pozițiile și acțiunile adoptate de actorii implicați, poziții care au dus la escaladarea conflictului și ulterior la soluționarea parțială a acestuia. A doua parte a acestui studiu are în vedere detalierea contribuției Comunității Europene și a Alianței Nord-Atlantice, actori implicați în managementul conflictului. Ca atare, vom vedea în ce măsură actorii au contribuit la soluționarea sau amplificarea acestuia. Nu în ultimul rând, cea de-a treia parte surprinde evoluția post-conflict a noului stat format, Bosnia și Herțegovina, precum și prerogativele care au adus statul pe calea integrării europene. Vom vedea care a fost evoluția Bosniei și Herțegovinei după semnarea Acordului de Pace de la Dayton, precum și implicarea Comunității Europene (ulterior a Uniunii Europene) în reorganizarea post-conflict și gestionarea crizelor de autoritate apărute la nivelul sistemului central.

Metodologia folosită în studiu, în primă fază, are în vedere colectarea datelor din sursele primare relevante acestei problematici, precum: Rezoluțiile ONU, care au oferit baza legală de acțiune pentru intervențiile actorilor în război, Acordul de la Dayton, acord în care sunt stipulate condițiile de încetare a acestui conflict, precum și diferite dispoziții și sondaje ale Consiliului Uniunii Europene (UE). Din conținutul rezoluțiilor s-au extras motivele adoptării rezoluției de acțiune, părțile care erau mandatate pentru aplicarea acestora, cât și date legate de perioada în care s-au adoptat. Din Acordul de la Dayton s-au utilizat strict informațiile ce priveau noile hotărâri asupra cărora părțile combatante au fost de acord pentru încetarea ostilităților. Din documente ale Consiliului UE s-au extras date legate de situația internă din Bosnia și Herțegovina (BiH) post-război, anumite informații care aveau în vedere politicile aplicate pentru stabilizarea statului și susținerea acestuia spre aderarea la organizațiile euro-atlantice. Pentru realizarea celorlalte părți s-au utilizat cărți, articole de specialitate și surse online, printre care se regăsesc site-urile oficiale ale ONU, NATO și UE.

Astfel, prima parte a studiului a avut în vedere realizarea unei analize istorice inspirată, cu precădere, din perspectiva autorilor români, care a oferit fundamentul pentru analiza managementului conflictului propriu-zis și implicit pentru implicarea diferiților actori. În ceea ce privește etapele conflictului, cât și implicațiile actorilor în managementul acestuia, s-au utilizat surse care au oferit o imagine din mai multe perspective, încercând să se surprindă cât mai obiectiv pozițiile și implicarea acestora.

I. Contextul și etapele războiului civil din Bosnia-Herțegovina

Conflictul din Bosnia-Herțegovina își are originile cu mult înaintea izbucnirii războiului propriu-zis în anul 1992. De aceea, propun să începem analiza de față din anul 1980, an ce marchează moartea președintelui Iosip Broz Tito. Tito a fost singura persoană care în perioada comunistă a reușit să

integreze statele din Balcani și să mențină unitatea teritorială a fostei Iugoslavii. Acest fapt s-a datorat politicii sale ce privea naționalitățile, politică prin care s-a asigurat o conviețuire rodnică și pașnică a popoarelor republicii federale. ”Această conviețuire a fost posibilă nu doar carismei lui Tito, ci și premiselor ideologice marxiste care se aflau la baza acestei politici, precum și mulțumită deschiderii sale internaționale, poziție ce-i garanta coexistența între națiuni diverse”². De asemenea, Republica Federală Iugoslavia a cunoscut în perioada comunistă stabilitate politică rezultată din eforturile lui Tito de a suprima sentimentele etnice din procesul politic. Un alt element introdus de Tito era distribuirea posturilor de conducere din Bosnia-Herțegovina pe baza unui algoritm atent calculat, ținând cont de cele trei comunități etnice (musulmani bosniaci, sârbi și croați)³.

Odată cu moartea lui Tito din 1980 încep să se facă vizibile aspirațiile naționaliste în Iugoslavia, declanșându-se o criză de autoritate. În acest context, în Bosnia-Herțegovina musulmanii bosniaci sunt acuzați de propagandă ostilă, sârbii sunt nemulțumiți că au pierdut statutul de principal grup etnic în republică, iar croații acuză un complot sârbo-musulman menit să bareze afirmarea și reprezentarea corespunzătoare⁴.

În 1985, Academia Științifică din Serbia redactează o notă prin care îl condamnă pe Tito că a dus o politică anti-sârbă. În notă se afirmă că politicile lui Tito au creat disparități regionale în ceea ce privește veniturile și că majoritatea albaneză din Kosovo a recurs la genocid în rândul sârbilor. Sentimentul naționalist al sârbilor se intensifică în momentul în care Slobodan Miloșevici, în fruntea Partidului comunist al sârbilor, a ținut un discurs în Kosovo care a adunat susținători pentru cauza sârbă⁵. Miloșevici a fost figura politică sârbă dominantă ce exercita controlul *de facto* asupra guvernului federal, precum și asupra celui republican, fiind persoana cu care Comunitatea Europeană a negociat o varietate de planuri de pace și acorduri cu privire la conflictele de pe teritoriul fostei Iugoslavii⁶. Acesta era adeptul comunismului, deoarece a cunoscut o importantă dezvoltare și afirmare încă din timpul conducerii lui Tito, considerându-l pe acesta din urmă un model. În 1989 are loc o acțiune de supunere totală a Iugoslaviei față de persoana sa. Țelul său, inițial, era de a-și impune controlul asupra creației lui Tito, dar când acest lucru s-a dovedit

² Constanzo Casucci, *Dezmembrarea Iugoslaviei – o crimă a Europei*, în ”Societate și Cultură. Noua Alternativă”, nr. 3, 1993, p. 19.

³ Daniel Diaconescu, *Experiența unei țări desprinsă din fosta Iugoslavie, candidată la aderarea la Uniunea Europeană*, în ”Consiliul concurenței”, nr. 4, 2009, p. 2-6.

⁴ *Ibidem*, p. 8-10.

⁵ Stathis N. Kalyvas, Nicholas Sambanis, *Origins and Violence Dynamics*, în ”Understanding Civil War”, vol. II, Washington, The World Bank, 2005, p. 192.

⁶ Marius Anton, *NATO și războiul din Bosnia și Herțegovina*, în ”Analele Universității ”OVIDIUS” – Seria Istorie”, 4, 2007, p. 29.

imposibil s-a decis să destrame Iugoslavia pentru ca ulterior să o recucerească bucată cu bucată doar pentru el⁷.

O altă personalitate marcantă din istoria acestui conflict este Alij Izetbegovici, primul președinte al statului independent Bosnia și Herțegovina. Izetbegovici este liderul musulman sprijinit de Statele Unite ale Americii și Alianța Nord Atlantică. Acesta, împreună cu guvernul său, a urmărit crearea unei BiH independente și multietnice. Deși era un aprig susținător al religiei musulmane, a căutat ca populația de altă religie să primească drepturi egale cu musulmanii. Principalul scop al lui Izetbegovici era ca Bosnia și Herțegovina să fie recunoscută ca stat independent și suveran⁸.

Anul 1990 este marcat de organizarea primelor alegeri libere pluri-partide. Cu toate acestea, încep să se facă din ce în ce mai vizibile neînțelegerile dintre diferitele comunități etnice. În consecință, în Bosnia-Herțegovina încep să apară neînțelegeri cu privire la distribuția puterii în stat. Etnicii musulmani acaparează funcțiile cele mai importante în stat, fapt ce stârnește nemulțumire din partea sârbilor și a croaților. În acest context, guvernul bosniac controlat de musulmani inițiază un referendum la 29 februarie 1992 pentru obținerea independenței. Acțiunea este susținută de Comunitatea Europeană (CE), însă este blamată de sârbii din regiune care consideră că încalcă Constituția Iugoslaviei⁹. Fără să țină cont de părerea sârbilor, la data de 3 martie 1992 Alij Izetbegovici proclamă independența republicii Bosnia-Herțegovina, Sarajevo devenind astfel câmp de luptă în pregătire. În 25 martie 1992, la fel de inflexibil în urmărirea obiectivului strategic se dovedește și guvernul bosniac, deoarece declară că au acceptat planurile anterioare doar în ideea recunoașterii cât mai grabnice, de către țările membre ale CE, a statului Bosnia-Herțegovina. Perseverențele în această direcție au atras după sine recunoașterea Bosniei-Herțegovina de către Bulgaria, Turcia, Libia, Iran, statele membre NATO, precum și de către cele ale CE¹⁰. Recunoașterea independenței Bosniei-Herțegovina a determinat declanșarea războiului propriu-zis pe teritoriul acesteia de către sârbi. Între 25-28 martie 1992, din cauza ofensivelor politice de anvergură, are loc o intensificare a luptelor de pe întreg teritoriul. Printre acestea trebuie menționate cele din zona Neum (ieșirea spre Adriatică) și cele din raionul Bosanski Brod (asigurarea unui coridor între Serbia și sârbii din Bosnia-Herțegovina, și Croația). În această etapă a conflictului,

⁷ Dusko Doder, Louise Branson, *Miloșevici. Portretul unui tiran*, Timișoara, Editura Bic All, 2004, p. 83.

⁸ Davin Binder, *Alija Izetbegovic, Muslim Who Led Bosnia, Dies at 78*, The new york times, <http://www.nytimes.com/2003/10/20/world/alija-izetbegovic-muslim-who-led-bosnia-dies-at-78.html?pagewanted=all> (accesat: 06.05.2017).

⁹ S.N. Kalyvas, N. Sambanis, *op. cit.*, p. 192-193.

¹⁰ C.I. Christian, *Sângeroasa destrămare Iugoslavia*, București, Editura Sylvy, 1994, p. 103-105.

pozițiile actorilor implicați în conflict erau următoarele: armata iugoslavă (JNA) sprijinea forțele locale sârbe, ceea ce îi determină pe musulmani și croați să opună rezistență armatei. În urma confruntărilor se prăbușesc structurile și se periclitează funcționalitatea instituțiilor statului, Republica Sârbă și Bosnia-Herțegovina recurgând la organizarea ministerului de interne și a poliției proprii¹¹.

Momentul culminant al acestui conflict este reprezentat de destrămarea alianței dintre bosniaci și croați în anul 1993, moment în care izbucnește un alt conflict paralel între bosniaci și croați. Acesta este și momentul în care misiunea NATO de menținere a păcii din zonă se transformă într-o misiune armată, conform capitolului VII al Cartei Națiunilor Unite¹².

Anul 1995 este marcat de ofensiva armatei Republicii Srpska împotriva a trei enclave musulmane din estul Bosniei, ce se încheie cu ocuparea a două dintre ele. În decursul aceluiaș an, în luna august, forțele armate bosniace, croate și ale croaților din Bosnia lansează o ofensivă asupra teritoriilor ocupate de sârbi în Croația și Bosnia. Această ofensivă primește susținere din partea NATO, care se ocupă de transmiterea de informații și lovituri aeriene. Acțiunea în cauză este întreruptă odată cu intervenția Statelor Unite ale Americii, care adresează un ultimatum tuturor părților și solicită încetarea luptelor și începerea tratativelor de pace¹³.

La 1 noiembrie 1995, președinții Croației, Serbiei și Bosniei-Herțegovina încep convorbirile de pace la baza militară de la Dayton-Ohio, SUA, urmând ca la 14 decembrie să se semneze oficial Acordul de la Dayton la Paris. În linii mari, tratatul de pace de la Dayton stabilește că Bosnia rămâne un stat independent, între granițele actuale, cu un teritoriu împărțit între Federația croato-musulmană (51%) și sârbii bosniaci din Republica Srpska (49%). De asemenea, statul va avea o conducere unitară, cu un parlament bicameral, președinție unică, curte constituțională și un guvern central cu atribuții în politica externă, comerț exterior, politică monetară și probleme de cetățenie. Capitala a rămas la Sarajevo, declarat oraș deschis, dar împărțit în 10 districte aflate sub control musulman¹⁴. Odată cu semnarea acestui acord au încetat ostilitățile din întreaga regiune, urmând să se evidențieze problemele de ordin economic, de infrastructură, precum și cele sociale. Încetarea ostilităților s-a realizat doar la nivel teoretic, noile state formate confruntându-se cu dezastrele cauzate de război.

¹¹ *Ibidem*, p. 104.

¹² S.N. Kalyvas, N. Sambanis, *op. cit.*, p. 193.

¹³ D. Diaconescu, *op. cit.*, p. 8.

¹⁴ Radu Ciobotea, *Război fără învingători*, Timișoara, Tipografia Timișoara, 1998, p. 271-173; *Dayton Accords*, disponibil online: <https://www.state.gov/p/eur/rls/or/dayton/> (accesat: 06.05. 2017).

II. Implicarea UE și NATO

Intensificarea conflictului din Bosnia-Herțegovina a dus la limitarea misiunilor soft de soluționare a conflictului întreprinse de CE, fapt pentru care Organizația Națiunilor Unite, Statele Unite ale Americii și Alianța Nord-Atlantică s-au văzut nevoite să intervină în gestionarea acestuia. Cu toate acestea, CE a continuat să joace un rol esențial în eforturile diplomatice din zonă prin punerea în aplicare a sancțiunilor impuse de ONU, cât și prin acordarea de ajutor umanitar. Prezența CE în cadrul negocierilor de la Dayton a fost doar reprezentativă, dar aceasta a început să constituie un factor important în cadrul conflictului după semnarea Acordului de încetare a focului. În decembrie 1995, la întrunirea Consiliului European de la Madrid, CE și-a exprimat angajamentul de a contribui la punerea în aplicare a aspectelor civile stabilite prin Acordul de la Dayton¹⁵. Pe lângă misiunile civile și militare derulate în Bosnia, aceasta a lansat și o serie de inițiative de natură politică, economică și socială, cu scopul de a susține drumul spre stabilizare, democratizare și integrare euro-atlantică. În acest sens, Comunitatea Europeană a inclus Bosnia-Herțegovina în *Procesul de Stabilizare și Asociere* (PSA), ce constituie cadrul în care au loc discuțiile pentru aderarea la UE¹⁶.

În acord cu ONU, NATO a fost autorizat să patruleze spațiul aerian sârb, declarat zonă de război interzisă, și să folosească raiduri aeriene atunci când este nevoie. Pentru a se evita o soluție decisivă la această problemă și pentru minimizarea impactului influenței SUA în zonă, s-a hotărât ca tasta de comandă pentru raidurile aeriene să fie în mâinile șefului civil ONU în fosta Iugoslavia, până în iulie 1995¹⁷.

După semnarea Acordului de pace, NATO a condus forța de implementare (IFOR), începută în decembrie 1995, prin care trebuiau puse în aplicare aspectele militare ale Acordului. Aceasta a fost înlocuită de Forța de Stabilizare (SFOR), care a contribuit la menținerea unui mediu sigur, precum și la facilitarea reconstrucției țării. În 2004 misiunea se încheie, iar Uniunea Europeană preia rolul NATO de stabilizare în zonă. NATO continuă să ofere

¹⁵ Ana E. Juncos, *The EU's post-Conflict Intervention in Bosnia and Herzegovina: (re)Integrating the Balkans and/or (re)Inventing the EU?*, în "Southeast European Politics", vol. VI, nr. 2, 2005, p. 94-96.

¹⁶ Cristina Bogzeanu, *Rolul NATO și al UE în managementul crizelor din Balcanii de Vest*, București, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2011, p. 25; *I. The Security Council, Resolution 942 (1994)*, disponibil online: <http://www.nato.int/ifor/un/u940923b.htm> (accesat: 07.05.2017).

¹⁷ M. Anton, *op. cit.*, p. 27.

sprijin UE de planificare logistică și comandă pentru operațiunea *Althea*, în conformitate cu acordurile Berlin Plus¹⁸.

III. Drumul spre integrarea europeană

Pentru a înțelege evoluțiile care se desfășoară în prezent în politica Bosniei-Herțegovina, trebuie înțeleasă în primul rând structura politică și socială a acesteia, care caracterizează țara încă de la sfârșitul războiului din anul 1995. Astfel, societatea bosniacă este împărțită de-a lungul liniilor distincte religioase și naționale care împart țara între bosniaci, croați și sârbi. Acordul de la Dayton a oferit o soluție regională de încetare a războiului, precum și un cadru constituțional ce prevedea reglementarea relațiilor etnice. Totodată, a înființat o confederație formată din Republica Srpska și Federația Bosnia și Herțegovina, fiecare cu propria sa constituție, propriul președinte, guvern, parlament, justiție și poliție. Ambele federații fiind la rândul lor descentralizate în mai multe cantoane. În 1999, a fost adăugat la aceste entități districtul Brcko, o unitate administrativă stabilită ca o zonă neutră sub autoritatea comună bosniacă, croată și sârbă¹⁹.

La nivel de stat, Bosnia-Herțegovina este organizată într-o președinție tripartită rotativă, cu un Consiliu de Miniștri, o adunare bicamerală și o instituție judiciară. Instituțiile centrale de stat au o putere foarte limitată, mai ales în privința comerțului și a politicii externe. Acordul de pace de la Dayton a condus la stabilirea unui nivel ridicat al securității în regiune, a facilitat întoarcerea refugiaților și a persoanelor strămutate, și a stabilit elementele de bază ale creșterii economice. Pe lângă aceste aspecte, Acordul de la Dayton a prevăzut și crearea Biroului Înaltului Reprezentant (OHR) din Bosnia, instituție internațională care are ca principal rol supravegherea Bosniei, cât și punerea în aplicare a aspectelor civile prevăzute în acord.

Pe lângă aspectele pozitive implementate prin intermediul Acordului, avem de-a face și cu o serie de aspecte negative. Pe de o parte, Federația creată are o structură organizațională complexă, cu multiple cantoane și municipalități ale căror competențe se suprapun. Pe de altă parte, Acordul nu a contribuit la definirea statalității, cum de altfel nu a căutat să promoveze identitatea statală în regiune. Nu în ultimul rând, divizarea puterii impusă țării prin Acordul de la Dayton s-a dovedit a fi o sursă de crize politice, așa cum vom vedea în cele ce urmează²⁰.

¹⁸ *North Atlantic Treaty Organization. Peace support operations in Bosnia and Herzegovina*, 2015, disponibil online: http://www.nato.int/cps/in/natohq/topics_52122.htm (accesat: 07.05. 2017).

¹⁹ *Dayton Accords*.

²⁰ Nikki Ikani, *The Odd Couple: the EU and Bosnia and Herzegovina*, Nouvelle-Europe, 2011, disponibil online: <http://www.nouvelle-europe.eu/node/1296> (accesat: 08.05.2017).

După cum reiese din cele relatate mai sus, Acordul de la Dayton a creat un sistem descentralizat, construit prin intermediul entităților și cantoanelor etno-teritoriale, fapt ce a slăbit nivelul central și municipal de guvernare, producând diviziuni în ceea ce privește competențele fiecărei instituții în parte. Mai mult decât atât, au fost instalate la nivel de stat și de entitate politică o serie de mecanisme de veto, cu intenția de a proteja așa-numitele interese naționale vitale ale ”poporului constitutiv” (bosniacii, sârbii și croații)²¹. Acest cadru instituțional general al statului și al sistemului politic a stabilit marje foarte mari pentru punerea în aplicare a oricăror politici naționaliste non-ideologice și neetnice, cât și pentru modificările constituției.

În ciuda acestui fapt, istoria postbelică a BiH a demonstrat că aceste constrângeri instituționale nu au reprezentat un obstacol în calea transformării sistemului constituțional al țării într-o democrație reprezentativă occidentală. Astfel, sub atenta supraveghere a OSCE, în septembrie 1996 au avut loc primele alegeri post-război în BiH. Cu scopul clar stabilit de a legitima noile instituții ale statului convenite prin Acordul de la Dayton ca atare, alegerile au legitimat în primul rând cele trei partide etnice care au condus Bosnia-Herțegovina în și prin război. Partidul de acțiune democratică (SDA), Comunitatea democrat-croată din BiH (HDZ) și Partidul Socialist din Serbia (SNSD), care a câștigat 75% din numărul locurilor din Camera Reprezentanților la nivel de stat în primele alegeri libere din 1990, urmând ca în 1996 să atingă un procent de 85% din totalul locurilor²².

Comunitatea Europeană, astăzi UE, a avut o contribuție semnificativă în construirea statului Bosnia-Herțegovina susținând transformarea democratică a statului non-guvernamental din 1996. În acest context, până în 2005 CE a inițiat o serie de reforme cheie pentru această transformare – au fost adăugate mai multe ministere de stat Consiliului de Miniștri (format inițial doar din trei ministere); s-au creat mai multe instituții judiciare la nivel de stat (Înaltul Consiliu Judiciar, Curtea de Justiție din BiH și Procuratura BiH); s-a produs fragmentarea totală a sistemului judiciar, care a precedat ultima etapă de tranziție a BiH, prin urmărirea penală a crimelor de război în fața instanțelor naționale; forțele armate au fost îmbinate într-o singură armată de stat; și nu în ultimul rând, s-a creat un sistem unificat de impozitare indirectă cu un singur cont de stat, stabilit ca bază pentru o piață unică a BiH²³.

²¹ Bodo Weber, *The limits of the EU's transformative power in Bosnia-Herzegovina. Implications for party politics*; Corina Stratulat, *Eu Integration and party politics in the Balkans*, în ”European Politics and Institutions”, nr. 77, 2014, p. 111.

²² *Ibidem*, p. 112.

²³ *Bosnia and Herzegovina: Commission approves Feasibility Study*, European Commission, Brussels, 18 noiembrie 2003, disponibil online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-03-1563_en.htm (accesat: 08.05.2017).

La nivelul sistemului electoral, cât și al partidelor politice, reformele CE au transformat cadrul juridic al partidului din BiH. Anul 2002 a culminat cu introducerea unei legi electorale, timp în care s-a înființat Comisia Electorală Centrală sub conducerea OSCE, organism independent ce a preluat organizarea alegerilor și și-a asumat responsabilitatea pentru monitorizarea implementării noilor reglementări privind conflictul de interese dintre partide și finanțarea acestora. Tot prin intermediul reformelor s-au introdus o serie de sancțiuni împotriva utilizării listelor de partid deschise și a cotelor de gen. În acest context, Înalțul Reprezentant a uzitat de puterile sale pentru a limita retorica extremistă a conflictului naționalist și pentru performanța nedemocratică a partidelor politice și a funcționarilor²⁴.

Din anul 2003, UE a introdus pe lângă politica de reformă și condițiile pentru integrarea europeană a BiH. Astfel, Comisia Europeană a adoptat un studiu de fezabilitate care a condiționat deschiderea negocierilor cu un Acord de Stabilizare și Asociere (ASA) cu BiH, privind îndeplinirea reformelor în 16 domenii cheie²⁵. Cu toate acestea, conflictul emergent dintre elitele politice din Bosnia a distrus cultura de dialog și compromis dezvoltată de UE, care a culminat cu distrugerea ultimului proiect comun de reformă al OHR-UE, mai exact reforma poliției (condiția rămasă pentru parafarea ASA).

Pentru exemplificarea celor relatate mai sus, propun să avem în vedere evenimentele politice ce au avut loc la începutul anului 2006, cu jumătate de an înainte de alegerile generale din Bosnia-Herțegovina și imediat după numirea noului Înalț Reprezentant în Bosnia, când Milorad Dodik, prim-ministru al Republicii Srpska (RS), a tradus narațiunea sârbo-naționalistă într-un discurs prin care avertiza liderii bosniaci cu privire la presupusele riscuri pe care reformele postbelice și de edificare a statului le-au pus în fața RS. El a insistat asupra faptului că statul Bosnia și Herțegovina poate funcționa doar dacă se întoarce la organizarea impusă de Acordul de la Dayton, mai exact conducerea fiind formată din trei ministere de stat. În caz contrar, Dodik a sugerat că va organiza un referendum prin care să solicite secesiunea. Din acel moment, el a continuat să conteste autoritatea statului central. Mai mult decât atât, în anul 2015 partidul condus de Dodik, SNSD, a emis o declarație prin care susținea că intenționează să organizeze un referendum în 2018 pentru realizarea independenței Republicii Srpska²⁶.

În acest context, elitele UE au ales să adapteze realitatea politică din țară la narațiunea lor de "progres" prin scăderea barierei în ceea ce privea condiționalitatea integrării în UE, fapt ce a dus la parafarea Acordului de

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ James Ker-Lindsay, *The Hollow Threat of Secession în Bosnia and Herzegovina*, LSEE Papers on South Eastern Europe, Londra, 2016, p. 10-13.

Stabilizare și Asociere (ASA) în decembrie 2007 și semnarea lui în 16 iunie 2008²⁷.

Semnarea ASA din 2008 a culminat cu o serie de reușite în ceea ce privește procesul de integrare europeană, întrucât la data de 15 decembrie 2010 cetățenii BiH au beneficiat de introducerea unui regim de vize pentru deținătorii de pașapoarte biometrice, dar s-a stabilit și cadrul pentru implementarea reformelor juridice, administrative, instituționale și economice. Totodată, a intrat în vigoare un acord interimar privind comerțul și aspectele legate de comerț la data de 1 iulie 2008. Ca rezultat, a fost înființată zona de comerț liber între UE și BiH, UE fiind principalul partener comercial al țării. Mai mult decât atât, BiH beneficiază de preferințele comerciale unilaterale ale UE pentru țările și teritoriile participante sau legate de procesul de stabilizare și asociere²⁸. Următorul pas spre aderarea la UE a avut loc la data de 15 februarie 2016, când Bosnia-Herțegovina a înaintat cererea de aderare la UE, cerere acceptată de Consiliul UE câteva luni mai târziu.

Concluzii

Prezența internațională în Balcanii de Vest, în special cea a NATO și a UE, a determinat stabilizarea acestora din punct de vedere securitar, fără ca aceasta să echivaleze însă și cu absența completă a crizelor, care, deși nu au o natură militară, au impact considerabil asupra securității regionale. De asemenea, strategiile adoptate de actori pentru soluționarea conflictului au eșuat lamentabil, dacă ne raportăm la perioada imediat următoare semnării Acordului de Pace de la Dayton, când Bosnia-Herțegovina devenise o ruină datorită confruntărilor armate.

Sfârșitul războiului din Bosnia-Herțegovina a culminat cu o perioadă de reconstrucție sub atenta supraveghere a UE și NATO, organizații care și-au asumat rolul de a oferi asistență militară, economică și guvernamentală, menite să ofere stabilitate în zonă. Cu toate că în cazul de față nu se poate discuta de un conflict soluționat, aceasta datorită prezenței trupelor de menținere a păcii de pe teritoriul Bosniei, în prezent asistăm la progrese din partea Bosniei-Herțegovina, care din țară aflată în război și-a schimbat statutul în țară aflată în proces de integrare europeană.

Politica de integrare europeană a UE față de BiH nu a avut rezultate tangibile, aceasta pierzându-și credibilitatea și transformând Uniunea în cre-

²⁷ *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations*, European Commission, 06 Decembrie 2016, disponibil online: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/detailed-country-information/bosnia-herzegovina_en (accesat: 09.05.2017).

²⁸ *BiH and the UE, Delegation of the European Union to Bosnia and Herzegovina and European Union Special Representative in Bosnia and Herzegovina*, disponibil online: http://europa.ba/?page_id=480 (accesat: 09.05.2017).

atorul unui mediu fără reguli. Implicarea UE în BiH a provocat o criză profundă în politica instituțională din Bosnia-Herțegovina de după război. Ca atare, politica naționalistă și subminantă a Republicii Srpska s-a răspândit progresiv în timpul mandatului 2006-2010 complicând activitatea guvernelor de la toate nivelele. În parlamentul de stat, de exemplu, peste 50% din legile care au fost depuse în acea perioadă au fost blocate de veto-ul Republicii Srpska. După alegerile din 2010 situația a evoluat într-o criză de formare a guvernului la nivel de stat, precum și într-o paralizie instituțională.

Totodată, asistăm unei schimbări de poziție a președintelui Republicii Srpska, Milorad Dodik, care în decursul acestui an a declarat că Republica Srpska va rămâne pe calea integrării europene, respectând și aplicând mecanismul de coordonare și vizibilitate a Republicii.